

falsarokban újból kibontottuk azt a (turkálók, kincskeresők? által készített) gödröt, amelyet 1977-ben már részlegesen dokumentáltak, majd a gödröt megnagyobbítva, a még bolygatatlan területen metszetfalat készítettünk. Az É-i toronyfal alatt, annak K-i szakaszán, a D-i toronyfal alatt feltárthoz hasonló alapozást találtunk. A falsarkok csatlakozását Bozóki Lajos kutatta meg. Végezetül az ÉNy-i toronybelsőben eltávolítottuk a természetes sziklaalapot fedő csekély, 20–30 cm vastagságú talajréteget. Ezzel megtörtént a toronybelső teljes területének a feltárása. A leletanyag mennyisége igen csekélynek mondható, elfér három db kisméretű zacskóban: kora vaskori cserepek, állatcsontok, néhány habarcsrög és téglatöredék.

SZÓKE MÁTYÁS – BUZÁS GERGELY –
LASZLOVSZKY JÓZSEF

190. Visegrád, Ferences kolostor

(Pest megye) *Kk*

Az év elején elkészült a Ny-i kerengőszárny ideiglenes védőteteje.

A kutatást 1998. június 22–július 3. között a Radnóti Miklós Gimnázium diákjaival kezdtük meg, majd július 13–augusztus 7. között és szeptember elején az ELTE régészhallgatóival folytattuk.

Elbontottuk a kerengőudvar É-i felében meghagyott földtömböt (98/XXX. szelvény), ezzel befejeztük az udvar középkor végi szintjének feltárását. A szelvény középső részén a kiomlott kerengőárkádok köveit találtuk meg. A kerengő udvari kijárata előtt, a kút felé vezető kőjárda részletét tártuk fel, amely alatt cserépcső vezette át a csapadékvizet az É-i kerengő alatti lefolyócsatornába. Itt egy bronz gyertyatartó és egy bekarcolt malomjátékkal ellátott téglá is előkerült a középkor végi udvarszinten. Az udvar ÉK-i sarkában kiástuk a már Héjj Miklós által is feltárt, kúpcserepekből készült nyitott esővíz-csatornát. A csatorna az udvar első, Zsigmond-kori járósíntjén fekszik, jóval a 16. századi szint alatt.

Az udvar DNY-i sarkában, a D-i kerengőfalra merőlegesen, a középkor végi udvarszint alá nyitottuk az 98/1. kutatóárkot. A Zsigmond-kori udvarszint alatt vastag barna agyagos feltöltést találtunk, majd a kerengő építéskor keletkezett szürke épülettörmelékes réteget. E réteg alatt faszenes, néhol tapasztott, patics-törmelékkel fedett réteg húzódik. A faszenes szint alatt újabb patics-törmelékkel találtunk, ami alatt pedig cölöplyukak kerültek elő. E nyomok arra vallanak, hogy a Zsigmond-kori kolostorépület helyén két periódusban fa-patics szerkezetű házak helyezkedtek el. E korai épületek omladékai közül nagy mennyiségű 14. századi kerámia került felszínre.

Az udvar ÉNy-i sarkában, az É-i kerengőfalra me-

rőlegesen, a középkor végi udvarszint alá nyitottuk a 98/2. kutatóárkot, amelyet a Zsigmond-kori udvarszintig mélyítettünk le teljes hosszában, és csak a középső szakaszt ástuk ki mélyebbre, a Zsigmond-kori feltöltés sötétbarna rétegébe.

Elbontottuk az É-i kerengőben meghagyott földtömböt (98/XXXIII.). Ebből még január 2-án, a kolostor tetőcserepes omladék-rétegéből egy reneszánsz oszlopfő töredéke került elő.

Feltártuk a Ny-i kolostorszárny két termét. Az É-i terem K-i felében nyitottuk a 98/XXXI. szelvényt, majd kibővítettük a terem teljes területére. A terem a kolostor konyhájának bizonyult. Legkésőbbi középkori járósíntjének középső részén égett, agyagból tapasztott tüzelőfelület helyezkedett el, amelyről nagy mennyiségű égett, elszenesedett gabonamag, szemes termény, illetve alma került elő. A tüzelőfelületre ráomolva elszenesedett gerendákat és paticsot találtunk, ami egy tapasztott kéményre utal. Ennek sarkait négy pillér tarthatta: a DK-i téglából épült, az ÉK-i téglá alapozása felett egy másodlagosan elhelyezett gótikus templomablak-rétegekőbe bevésve faoszlop helyét találtuk. Az ÉNy-i és a DNY-i sarkon cölöplyukakat tártunk fel. A terem Ny-i falában a szomszédos Ny-i teremhez tartozó kandalló tűzpadkáját tártuk fel. A konyha legkésőbbi járósíntjébe a K-i fal mentén kincskereső gödröket vájtak. Itt elkezdtük kibontani a konyha alatti betömött pincét, amelynek D-i ajtaját a francia régészcsoporthoz már korábban megtalálta. A legkésőbbi járósínt alatt vastag mészkőszifra feltöltés terül el, melybe a kerengőboltozat kétszer hornyolt bordáinak rontott töredékeit találtuk. A konyha DK-i sarkában egy ÉNy felől érkező vízvezeték facsatornájának és vasablakainak maradványait tártuk fel, amely a pincebetöltésbe volt beásva. A csatorna egyik elágazása a konyha D-i falába futott be: itt egy lefelé vezető cserépcső darabot találtunk, amely feltehetően a szomszédos refektórium lavabójának vizét vezette el. A favezeték fő ága áttörte a konyha K-i falát a kerengőre nyíló bejárat alatt. Feltehetően a kerengőfolyosón is áttört, bár itt nem kutattunk, megtaláltuk viszont a feltételezett vonalában, a kerengő udvari falán az áttörését. Ennek iránya arra vall, hogy a csatorna a lefolyó vizet az udvar kútjába vezette.

A szárny D-i terme a kolostor refektórium volt. Eredetileg alapincézett tér. A pincét az oldalfalakba mélyített fagerendák fedték le. A pince ajtaja a DNY-i sarokban, az utca felől nyílt. Egy ablaka a kerengőre nézett. A pince közepén nyolcszögletű, faragott, andezittufa pillér állt. Erre a pillérre egy reneszánsz oszlopot helyeztek, amelynek négyszögletes, tükrös díszítésű, keménymész-kő bázisa ma is a helyén áll. A budai márgából faragott oszloptörzs egy töredékét az elmúlt évben a kút betöltésében találtuk meg. Az oszlop keménymész-kőből faragott reneszánsz fejezetének töredékei a refek-

tórium területéről, illetve a szomszédos kerengőszakaszból kerültek elő. Ugyancsak a refektóriumban találtuk meg egy négyszögletes reneszánsz kőlámpás számos töredékét. Elképzelhetőnek tartjuk, hogy az oszlop ezt a lámpást tartotta. A terem ÉK-i sarkában egy lavabo – torzfejes vízköpőkkel díszített – medencéjének töredékeit és néhány kisméretű háromujjas bordát találtunk a pusztulási rétegben. A refektórium alatti pince ÉNy-i sarkában négyszögletes területet körbezáró téglafal, és a középpillér mellett egy nagyobb alapozási tömb került elő. Ezek eredeti funkciója egyelőre tisztázatlan. A pincét még a középkorban feltöltötték. Megtaláltuk a pince földemgerendáinak elkorhadt maradványait, ami arra vall, hogy a pince feltöltésekor a gerendákat nem szedték fel. A feltöltésben egy szemeskályha zöld mázas, tál alakú szemeire leltünk. A mélyítést nem fejeztük be. a pince feltöltésével együtt megemelték a refektórium padlószintjét is. E falazótéglákból készült burkolat épen csak a terem ÉK-i sarkában elhelyezett ajtó fölkéjében maradt ránk, de néhány faltját még a középpillértől ÉNy-ra is megtaláltuk. A középső reneszánsz oszlopbázis alsó részén megfigyelhető a megemelt padlószint tégláinak habarcslenyomata. E padló téglái között, illetve fektetőhabarcsának felületén megfigyelhetőek voltak egy elszenesedett gerendarács nyomai, amely valamiféle padokat tartó dobogó vázát alkothatták. Az ÉNy-i sarokban, a pincében megfigyelt téglafalak közti föld-betöltésre ültetve egy szemeskályha tömör kő-tégla alapozása került elő. A kályha téglából épített tűzpadkájának is megtaláltuk csekély maradványait, felületén számos mázatlan tál alakú kályhaszemmel. A téglalap alakú kályha fűtőnyílása a konyhával közös falon nyílt, alja fennmaradt. A kályha és a Ny-i fal között keskeny sut alakult ki, amelynek téglapadlója egy lépcsőfokkal magasabban van a refektórium padlójánál, feltehetően a fa dobogók szintje egyezhetett meg vele.

Munkatársak: Kocsis Edit, Kovács Annamária

SZŐKE MÁTYÁS – BUZÁS GERGELY –
LASZLOVSZKY JÓZSEF

191. Visegrád, Királyi palota

(Pest megye) **Kk**

A királyi palotához É-ről kapcsolódó kert területén augusztustól novemberig folytatódtak a régészeti ásatások, és az ehhez kapcsolódó archeobotanikai vizsgálatok.

A kert ÉNy-i részén még tavaly részben feltárt 14. század eleji, két helyiséges, fűtőkemencés, valószínűleg fából épült ház kutatása az idén befejeződött.

Az ásatás során tisztázódott a ház teljes alaprajza, és az előkerült gazdag kerámia és érem leletanyag alapján a kora is egyértelműen a 14. század első felére volt keltezhető.

A kert másik, ÉK-i részén lévő középkori pince fölött még 1967-ben Héjj Miklós múzeumigazgató kisebb kutatást végzett, amelynek sajnos néhány fénykép kivételével a dokumentációja nem maradt meg.

Tekintettel arra, hogy a pince gótikus ajtókeretén lévő 1479-es évszám a palota Mátyás-kori átépítésének kezdetét jelenti, és, hogy a pince fölött álló épületről semmit sem tudtunk, pedig ez is a kert szerves tartozéka volt a 15. század végén, ezért kénytelenek voltunk ezen a területen is kisebb kutatást végezni.

A pince fölött nyitott kutatóárkok alapján megállapítható volt, hogy itt a hegyoldalban egy terrazopadlós faépület épült a Mátyás-korban. Az épület DNy-i sarkához gáddal kapcsolódó pince csak részben nyúlik a ház alá.

Az ásatás során az is megállapítható volt, hogy a Mátyás-kori kerti épület nagyobbik része az irodaépületünk alatt fekszik, így a további kutatás lehetetlen.

Munkatársak: Szőke Mátyás, Buzás Gergely, Torma Andrea archeobotanikus, Somhegyi Tamás archeozoológus, és Balpataki Katalin muzeológus.

PÁLÓCZI HORVÁTH ANDRÁS – IVÁN LÁSZLÓ

192. Visonta, K-II bánya 2/A

(Heves megye) **Á; Kk**

1998. szeptember 9-től november 10-ig dolgoztunk a fenti területen, amely ma a Visontai bányához tartozik. Még követhető a régi kanyargós Tarnócza-patak, amelynek DNy-i partján van a lelőhely.

Kora tavasszal jártuk be ezt a területet, ahol egy középkori települést jeleztek az onnan begyűjtött leletek. A lelőhely regisztrálása után a bányagazgatóság megbízta a FRACTAL Bt.-t, hogy végezzen a területre kiterjedő geomagnetikus vizsgálatokat. E vizsgálatok dokumentációja és felmérési eredményei ismeretében kezdtük meg a fenti területen a leletmentő régészeti kutatásokat. A munkaterület kialakításánál megtartottuk a FRACTAL Bt. által kimért 20×20-as szelvényeket. A mérési anomáliák szerint a régi patakmederhez közeli területen emelkedő dombháton sűrűsödtek az objektumok, amelyek többnyire kerek gödörbeásások, három helyen putri ház illetve kemence maradványai. A gödrökből nem túl sok, de jellegzetes 13–14. századi cseréptöredékeket össze. De volt néhány ház ahol megfigyeltünk kővel kirakott kemence-padkát, illetve házrészeket. Sajnos az újabb évtizedekben vízelvezető, meliorizációs mezőgazdasági munkákkal sok objektumot szétszántottak, melynek csak maradványait figyelhettük meg. A mintegy 220 méteres terület Ny-i részén a bánya egy kutat fúrt, aminek iszapoló gödrével újabb területeket bolygattak meg. A bányagazgatóság jelentős segítségével sikerült a közel két hónap alatt a kérdéses terület jelentős részét átvizsgál-